

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
**“ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ”**
(для магістрів)

МАУП

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Проблеми національної та регіональної безпеки” є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” зі спеціальності “Країнознавство” напряму “Міжнародні відносини”.

Мета та завдання дисципліни — вивчення та аналіз актуальних проблем та завдань національної безпеки України, розкриття процесів входження України в системи європейської та регіональної безпеки, сучасних військово-інтеграційних процесів в ЄС та НАТО. Студенти мають отримати знання з базових питань теорії національної безпеки (поняття “національна безпека”, методи оцінки національної безпеки, основні категорії національної безпеки, державна політика національної безпеки, система національної безпеки). У студентів повинно сформуватися вміння визначити національні інтереси та загрози національним інтересам держави, повинні вміти аналізувати стан національної безпеки держави.

Студенти мають ясно усвідомити зв'язок між станом національної безпеки держави й ефективністю державної політики національної безпеки, а також ознайомитися з підходами до формування державної політики національної безпеки в цілому та за її аспектами.

В рамках курсу розглядають основні концепції та трансформаційні процеси в системі європейської безпеки роль і місце України в них.

Навчальна дисципліна ґрунтується на вивченні дисциплін “Теорія міжнародних відносин”, “Україна та європейська політика”, “Проблеми розширення ЄС та НАТО”.

Базові підручники, навчальні посібники, підручники, монографії, словники, енциклопедії, наукові статті є інформаційними джерелами для вивчення дисципліни.

Контроль знань здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Підготовлено професором кафедри країнознавства *О. М. Гончаренком*

Затверджено на засіданні кафедри країнознавства
(протокол № 8 від 14.09.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Гончаренко О. М. Навчальна програма дисципліни “Проблеми національної та регіональної безпеки” (для магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. — 24 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Проблеми національної та регіональної безпеки”, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2013

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	Змістовий модуль I. Концептуальні основи національної та регіональної безпеки Базові принципи та категорії національної та регіональної безпеки (поняття “національна безпека”, “регіональна безпека”), методи оцінки стану безпеки, державна політика національної та регіональної безпеки, система національної та колективної безпеки. Генеза та еволюція концепції національної безпеки України
2	Змістовий модуль II. Проблеми, особливості та основні загрози національній безпеці в сучасних умовах Політична безпека держави та її основні складові. НБ і структури європейської і євразійської безпеки. Україна і європейська та євразійська системи безпеки. НБ, зовнішня та військова політика. Економічний компонент НБ. Диверсифікація поставок енергоносіїв і стратегічної сировини та НБ. Соціальні та соціокультурні аспекти НБ. Екологічні проблеми НБ. Інформаційні проблеми НБ
3	Змістовий модуль III. Проблеми європейської та регіональної безпеки. Безпека і стримування. Три концепції взаємної безпеки Еволюція європейської безпеки з часів холодної війни. Архітектура та інститути для “нової Європи”. Основні пріоритети політики Заходу. Цілі взаємної безпеки в Центральній і Східній Європі. Проблеми вибору політики. Економічні прерогативи і обмеження. Альтернативи України
4	Змістовий модуль IV. Військово-політичні компоненти та процеси військово-політичної інтеграції як чинники європейської та регіональної безпеки “Фундаментальне стримування” в сучасну добу. Взаємна безпека після скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Проблема нульових рівнів. Роль звичайних озброєнь і тактичних ядерних сил. Альтернативи для оборони. Труднощі реалізації “фундаментального” стримування, альтернативні стратегії на перспективу. Позитивні та негативні моменти військово-політичної інтеграції

1	2
5	Змістовий модуль V. Роль міжнародних організацій у підтриманні стабільності та безпеки на європейському та регіональному рівнях Система міжнародних організацій сучасного світу та їх роль. Нова роль і функції ООН у сучасному світі. ОБСЄ. Структура ОБСЄ. Рада міністрів закордонних справ. Гельсінська зустріч і документ “Проблеми доби змін”. Будапештська конференція і документ “До справжнього партнерства у новій добі”. Проблеми реорганізації ОБСЄ НАТО. Механізми діяльності НАТО. Основні робочі принципи. Прийняття рішень. Врегулювання криз. Ядерна політика. Економічне співробітництво. Міжнародний секретаріат. Генеральні секретарі. ЗЄС. Рада міністрів ЗЄС. Парламентська асамблея ЗЄС. “Пітерсберзька декларація”. Інститут асоційованого членства. “Кірхберзька декларація”
6	Змістовий модуль VI. Регіональні конфлікти як загроза міжнародній безпеці. Методи та шляхи їх врегулювання Методологічні аспекти аналізу конфліктів у сучасному світі. Передумови та фактори виникнення. Методи демпферування та врегулювання. Україна та миротворча діяльність
7	Змістовий модуль VII. Україна в системах міжнародної та регіональної безпеки Роль і основні напрямки зовнішньополітичної та військово-політичної стратегії України. Курс на формування регіональних структур співробітництва і безпеки як основа зовнішньополітичного курсу України на пострадянському просторі
Разом годин: 162	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ”

Змістовий модуль I. Концептуальні основи національної та регіональної безпеки

Тема 1. Базові принципи та категорії національної та регіональної безпеки (поняття “національна безпека”, “регіональна безпека”), методи оцінки стану безпеки, державна політика національної та регіональної безпеки, система національної та колективної безпеки. Генеза та еволюція концепції національної безпеки України

Базові принципи та категорії національної та регіональної безпеки (поняття “національна безпека”, “регіональна безпека”, методи оцінки стану безпеки, державна політика національної та регіональної безпеки,

Українська ідея та національна безпека. Історичні спроби самовизначення українського народу. М. Міхновський “Самостійна Україна”. Помилки та уроки Центральної Ради. М. Грушевський, В. Вінниченко, С. Петлюра і проблеми НБ України. Інтегральний націоналізм Д. Донцова. Позитивні і негативні аспекти теорії Д. Донцова. Донцов і ОУН. Переорієнтація ОУН. В. Липинський “Листи до братів-хліборобів”. Умови досягнення суверенітету України. В. Липинський і сучасність.

Історичні підходи до поняття “національна безпека”. Н. Макіавелі, Т. Гоббс, І. Кант про НБ. Класичні визначення НБ. Модерні визначення НБ. Сучасні методи оцінки національної безпеки. Національні інтереси. Школи національних інтересів і базових цінностей суспільства. Ключові питання НБ сучасної держави. Базові національні інтереси суверенної України. Підходи до вивчення та класифікація.

Література: основна [1–5; 8–15];
додаткова [26–31]

Змістовий модуль II. Проблеми, особливості та основні загрози національній безпеці в сучасних умовах

Тема 2. Політична безпека держави та її основні складові. НБ і структури європейської і євразійської безпеки. Україна і європейська та євразійська системи безпеки. НБ, зовнішня та військова політика. Економічний компонент НБ. Диверсифікація поставок енергоносіїв і стратегічної сировини та НБ. Соціальні та соціокультурні аспекти НБ. Екологічні проблеми НБ. Інформаційні проблеми НБ

Політична безпека держави та її основні складові. Міжнародно-правові аспекти НБУ. НБ і структури європейської і євразійської безпеки. Відносини Україна – НАТО, Україна і європейська та євразійська системи безпеки. Загрози національним інтересам та національній безпеці. Методи визначення та оцінки. Зовнішні загрози НБ України та їх динаміка. Внутрішні загрози. Взаємодія між зовнішніми та внутрішніми загрозами. НБ, зовнішня та військова політика. Економічний компонент НБ. Економічні реформи та НБ. Енергетична безпека. Диверсифікація поставок енергоносіїв і стратегічної сировини та НБ. Соціальні та соціокультурні аспекти НБ. Тенденції розвитку соціально-культурних процесів та НБ. Демографічний чинник. Загрози НБ у гуманітарній сфері. Релігійна ситуація в Україні та НБ. Соціально-культурний імперіалізм як загроза НБ. Екологічні проблеми НБ. Інформаційні проблеми НБ. Інформаційні війни та інформаційна безпека системи НБ держави, її структура та особливості функціонування. Компоненти, основні напрями державної політики та суб’єктів системи НБ України. Рада національної безпеки і оборони держави. Концептуалізація державної політики НБ. Законодавчі основи політики НБ України Стратегічні напрями забезпечення НБУ. Концепція (основи державної політики) та стратегія НБ України.

Література: основна [1–12; 63–75];
додаткова [18–24; 23–26]

Змістовий модуль III. Проблеми європейської та регіональної безпеки. Безпека і стримування. Три концепції взаємної безпеки

Тема 3. Еволюція європейської безпеки з часів холодної війни. Архітектура та інститути для “нової Європи”. Основні пріоритети політики Заходу. Цілі взаємної безпеки в Центральній і Східній Європі. Проблеми вибору політики. Економічні прерогативи і обмеження. Альтернативи України

Основи безпеки країн сучасного світу. Безпека і політика. Типи і види міжнародної безпеки. Дилема небезпеки. Безпека “сильних” і “слабких” країн. Безпека і стабільність. Баланс сил, баланс інтересів і баланс влади з точки зору стабільності і безпеки. Безпека в біполярному, монополярному і багатополлярному світі. Еволюція європейської безпеки з часів холодної війни. Архітектура та інститути для “нової” Європи.

Безпека і стримування. Діалектика взаємодії внутрішньої і зовнішньої безпеки. Цивільно-військові відносини (теорія і практика). Військова доктрина і військова стратегія. Ядерні доктрини і безпека.

Від взаємного гарантованого знищення до концепції “ядерної зими” і нового політичного мислення. Основні пріоритети політики Заходу. Цілі взаємної безпеки в Центральній і Східній Європі. Проблеми вибору політики. Економічні прерогативи і обмеження. Стимування Радянського Союзу (Росії). Стимування Німеччини. Контроль над ядерною зброєю. Еволюція і основні етапи встановлення контролю над гонкою ядерних озброєнь. Укріплення заходів щодо нерозповсюдження. Уроки 80–90-х років ХХ ст. Обмеження звичайних озброєнь. Врегулювання етнічних і соціальних конфліктів.

Історія концепції “взаємної безпеки”. Взаємодіюча система, “дилема безпеки” і теорія ігор. Чому ігри з нульовою сумою стають іграми з від’ємною сумою. Затрати і ризик у системі. Фактор загрози третім країнам.

Три концепції “взаємної безпеки” (“технічна, “послаблення загрози”, концепція “підтримки”), варіанти політики їх імплементації.

Ідеї колективної безпеки в новій Європі. Системи, підходи, прогнозування і оцінка. Колективна безпека як ціль і норма. Моделі і прогнози систем безпеки в Європі. Проблеми вибору політики. Економічні прерогативи і обмеження. Альтернативи України.

Література: основна [1–3; 8–15]

Змістовий модуль IV. Військово-політичні компоненти та процеси військово-політичної інтеграції як чинники європейської та регіональної безпеки

Тема 4. “Фундаментальне стримування” в сучасну добу. Взаємна безпека після скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Проблема нульових рівнів. Роль звичайних озброєнь і тактичних ядерних сил. Альтернативи для оборони. Труднощі реалізації “фундаментального” стримування, альтернативні стратегії на перспективу. Позитивні та негативні моменти військово-політичної інтеграції

Взаємна безпека і глобальна безпека. Історія і форми поширення ядерної зброї. Стратегічна ядерна зброя. Договори ОСО-1, ОСО-2, START-1, START-2. Роль стримування. “Фундаментальне” стримування. Взаємна безпека після скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Проблема нульових рівнів. Роль звичайних озброєнь і тактичних ядерних сил. Альтернативи для оборони. Труднощі реалізації “фундаментального” стримування і альтернативні стратегії на перспективу.

Військова політика і військова реформа в країнах Центральної та Східної Європи. Порівняльний аналіз військової реформи в Україні та Російській Федерації. Структурна перебудова Збройних сил. Конверсія оборонно-промислового комплексу. Демократичний контроль над Збройними силами. Досвід країн ЦСЄ у встановленні демократичного контролю над силовими структурами. Стан і перспективи становлення демократичного контролю в Україні.

Військово-політична інтеграція. Блоки, альянси, нейтралітет, позаблоковість. Позитивні та негативні моменти військово-політичної інтеграції.

Література: основна [1–3; 8–16; 36–38];
додаткова [29–38]

Змістовий модуль V. Роль міжнародних організацій у підтриманні стабільності та безпеки на європейському та регіональному рівнях

Тема 5. Система міжнародних організацій сучасного світу та їх роль. Нова роль і функції ООН у сучасному світі. ОБСЄ. Структура ОБСЄ. Рада міністрів закордонних справ. Гельсінська зустріч і документ “Проблеми доби змін”. Будапештська конференція і документ “До справжнього партнерства у новій добі”. Проблеми реорганізації ОБСЄ НАТО. Механізми діяльності Основні робочі принципи. Прийняття рішень. Врегулювання криз. Ядерна політика. Економічне співробітництво. Міжнародний секретаріат. Генеральні секретарі. ЗЄС. Рада міністрів ЗЄС. Парламентська асамблея ЗЄС. “Пітерсберзька декларація”. Інститут асоційованого членства. “Кірхберзька декларація”

ОБСЄ. Структура ОБСЄ. Рада міністрів закордонних справ. Гельсінська зустріч і документ “Проблеми доби змін”. Будапештська конференція і документ “До справжнього партнерства у новій добі”. Проблеми реорганізації ОБСЄ.

НАТО. Основні положення Північноатлантичного Договору. Механізм діяльності НАТО. Основні робочі принципи. Прийняття рішень. Консультації. Врегулювання криз. Ядерна політика. Економічне співробітництво. Організаційна структура НАТО. Постійні представники і національні делегації. Міжнародний секретаріат. Генеральні секретарі.

Основні відділи НАТО (політичний, оборонного планування і політики, військово-технічного забезпечення, науки та охорони довкілля). Структура об'єднаного командування НАТО. Регіональні командування і структури. Військові агенції і установи.

Неурядові організації НАТО (Північноатлантична асамблея, Асоціація Атлантичного Договору тощо). Оновлення альянсу. Рада Північноатлантичного співробітництва. Програма “Партнерство заради миру”.

ЗЄС (Західноєвропейський Союз). Історія заснування ЗЄС. Рада міністрів ЗЄС. Парламентська асамблея ЗЄС. “Пітерсберзька декла-

рація “. Інститут асоційованого членства. “Кірхберзька декларація”. Інші структури ЗЄС. ЗЄС і НАТО. Перспективи розширення ЗЄС.

Проблеми реорганізації ЄС, ЗЄС та НАТО. ЗЄС і НАТО. ОБСЄ і ЗЄС.

Проблеми поширення НАТО і перспективи створення нової архітектури європейської безпеки. Альтернативи і перспективи подальшого поширення і взаємодії європейських структур безпеки. НАТО і Україна. Україна в нових структурах європейської безпеки.

Література: основна [13–16; 59];
додаткова [37; 38]

Змістовий модуль VI. Регіональні конфлікти як загроза міжнародній безпеці. Методи та шляхи їх врегулювання

Тема 6. Методологічні аспекти аналізу конфліктів у сучасному світі. Передумови та фактори виникнення. Методи демпферування та врегулювання. Україна та миротворча діяльність

Методологічні аспекти аналізу конфліктів у сучасному світі. Передумови та фактори виникнення. Конфлікт і війна як інструмент політики. Конфліктологія та стратегічні дослідження. Проблеми визначення та класифікації конфліктів. Типи, види та динаміка конфліктів. Управління конфліктами, ескалація конфліктів. Методи демпферування та врегулювання.

Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи.

Грузино-Абхазький конфлікт.

Конфлікт у Придністров'ї.

Конфлікт у Південній Осетії.

Конфлікт у Нагірному Карабаху.

Сербо-Хорватський конфлікт.

Боснійський конфлікт.

Конфлікт у Косово.

Чеченський конфлікт.

Концепції та проблеми миротворчої діяльності. Україна та миротворча діяльність.

Література: додаткова [37; 38]

Змістовий модуль VII. Україна в системах міжнародної та регіональної безпеки

Тема 7. Роль і основні напрямки зовнішньополітичної та військово-політичної стратегії України. Курс на формування регіональних структур співробітництва і безпеки як основа зовнішньополітичного курсу України на пострадянському просторі

Альтернативні варіанти геополітичного вибору України. Повернення в Європейський цивілізаційний простір як стратегічний вибір України. Роль і основні напрямки зовнішньополітичної та військово-політичної стратегії України на перспективу.

Курс на формування регіональних структур співробітництва і безпеки як основа зовнішньополітичного курсу України на пострадянському просторі.

Україна в структурах співробітництва та безпеки Чорноморсько-Каспійського регіону.

Україна та ГУАМ.

Україна та “Співдружність демократичного вибору”.

Література: основна [1–5; 15–17];
додаткова [33–38]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке нація та національна ідея? Українська ідея та національна безпека.
2. Самостійна незалежна держава як ціль змагань нації і умова її виживання та розвитку.
3. Українська державність та національна безпека.
4. Цілі, цінності суспільства та національні інтереси. Формування національних інтересів в умовах багатонаціональної держави.
5. Проблеми визначення національної безпеки як політологічного поняття.
6. Базові принципи та категорії національної та регіональної безпеки.
7. Методи оцінки національної безпеки.
8. Державна політика національної та регіональної безпеки.
9. Історичні спроби самовизначення українського народу. М. Міхновський “Самостійна Україна”.

10. Помилки і уроки Центральної Ради. М. Грушевський, В. Вінниченко, С. Петлюра і проблеми НБ України.
11. Інтегральний націоналізм Д. Донцова. Позитивні і негативні аспекти теорії Д. Донцова.
12. Д. Донцов і ОУН. Переорієнтація ОУН. ОУН і сучасність.
13. В. Липинський “Листи до братів-хліборобів”. Умови досягнення суверенітету України. В. Липинський і сучасність.
14. Історичні підходи до поняття “національна безпека”. Н. Макіявелі, Т. Гоббс, І. Кант про НБ.
15. Класичні визначення НБ. Модерні визначення НБ.
16. Сучасні методи оцінки національної безпеки.
17. Національні інтереси. Школи національних інтересів і базових цінностей суспільства.
18. Ключові питання НБ сучасної держави. Базові національні інтереси суверенної України.
19. Політична безпека держави та її основні складові. Міжнародно-правові аспекти НБУ.
20. НБ і структури європейської і євразійської безпеки. Відносини Україна – НАТО.
21. НБ і структури європейської і євразійської безпеки. Україна і європейська та євразійська системи безпеки.
22. Загрози національним інтересам та національній безпеці. Методи визначення та оцінки.
23. Зовнішні загрози НБ України та їх динаміка.
24. Внутрішні загрози. Взаємодія між зовнішніми та внутрішніми загрозами.
25. НБ, зовнішня та військова політика.
26. Економічний компонент НБ. Економічні реформи та НБ.
27. Енергетична безпека. Диверсифікація поставок енергоносіїв і стратегічної сировини та НБ.
28. Соціальні та соціокультурні аспекти НБ. Тенденції розвитку соціально-культурних процесів та НБ.
29. Демографічний чинник та НБ.
30. Загрози НБ у гуманітарній сфері. Релігійна ситуація в Україні та НБ.
31. Соціально-культурний імперіалізм як загроза НБ.
32. Екологічні проблеми НБ.
33. Інформаційні проблеми НБ.
34. Інформаційні війни та інформаційна безпека.

35. Система НБ держави, її структура та особливості функціонування. Компоненти, основні напрямки державної політики та суб'єктів системи НБ України.
36. Рада національної безпеки і оборони держави. Концептуалізація державної політики НБ.
37. Законодавчі основи політики НБ України. Стратегічні напрямки забезпечення НБУ.
38. Концепція (основи державної політики) та стратегія НБ України.
39. Основи безпеки країн сучасного світу. Безпека і політика. Типи і види міжнародної безпеки.
40. Дилема небезпеки. Безпека “сильних” і “слабких” країн. Безпека і стабільність.
41. Баланс сил, баланс інтересів і баланс влади з точки зору стабільності і безпеки. Безпека в біполярному, монополярному і багатополлярному світі.
42. Еволюція європейської безпеки з часів холодної війни.
43. Безпека і стримування. Діалектика взаємодії внутрішньої і зовнішньої безпеки. Цивільно-військові відносини (теорія і практика).
44. Військова доктрина і військова стратегія. Ядерні доктрини і безпека.
45. Основні пріоритети політики Заходу. Цілі взаємної безпеки в Центральній і Східній Європі. Проблеми вибору політики. Економічні прерогативи і обмеження.
46. Еволюція і основні етапи встановлення контролю над гонкою ядерних озброєнь. Укріплення заходів щодо нерозповсюдження. Уроки 80–90-х років ХХ ст.
47. Обмеження звичайних озброєнь. Врегулювання етнічних і соціальних конфліктів.
48. Історія концепції “взаємної безпеки”. Взаємодіюча система, “дилема безпеки” і теорія ігор. Чому ігри з нульовою сумою стають іграми з від'ємною сумою. Заграти і ризик у системі.
49. Три концепції “взаємної безпеки” (“технічна”, “послаблення загрози”, концепція “підтримки”), варіанти політики їх імплементації.
50. Ідеї колективної безпеки в новій Європі. Системи, підходи, прогнозування і оцінка. Колективна безпека як ціль і норма. Альтернативи України.

51. Взаємна безпека і глобальна безпека. Історія і форми поширення ядерної зброї. Стратегічна ядерна зброя. Договори ОСО-1, ОСО-2, START-1, START-2.
52. Роль стримування. “Фундаментальне” стримування. Взаємна безпека після скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Роль звичайних озброєнь і тактичних ядерних сил.
53. Військова політика і військова реформа в країнах Центральної та Східної Європи.
54. Порівняльний аналіз військової реформи в Україні та Російській Федерації.
55. Структурна перебудова Збройних сил. Конверсія оборонно-промислового комплексу.
56. Демократичний контроль над Збройними силами. Стан і перспективи становлення демократичного контролю в Україні.
57. Військово-політична інтеграція. Блоки, альянси, нейтралітет, позаблоковість. Позитивні та негативні моменти військово-політичної інтеграції.
58. Система міжнародних організацій сучасного світу та їх роль. Нова роль і функції ООН у сучасному світі.
59. Структура ОБСЄ. Рада міністрів закордонних справ.
60. Гельсінська зустріч і документ “Проблеми доби змін”. Будапештська конференція і документ “До справжнього партнерства у новій добі”. Проблеми реорганізації ОБСЄ.
61. Основні положення Північноатлантичного Договору. Механізм діяльності НАТО. Основні робочі принципи. Прийняття рішень.
62. Організаційна структура НАТО. Постійні представники і національні делегації. Міжнародний секретаріат. Генеральні секретарі.
63. Основні відділи НАТО (політичний, оборонного планування і політики, військово-технічного забезпечення, науки та охорони довкілля).
64. Структура об'єднаного командування НАТО. Регіональні командування і структури. Військові агенції і установи.
65. Неурядові організації НАТО (Північноатлантична асамблея, Асоціація Атлантичного Договору тощо).
66. Оновлення альянсу. Рада Північноатлантичного співробітництва. Програма “Партнерство заради миру”.

67. Історія заснування ЗЄС. Рада міністрів ЗЄС. Парламентська асамблея ЗЄС. "Пітерсберзька декларація". Інститут асоціованого членства.
68. "Кірхберзька декларація". ЗЄС і НАТО. Перспективи розширення ЗЄС.
69. ЗЄС і НАТО. ОБСЄ і ЗЄС.
70. Проблеми поширення НАТО і перспективи створення нової архітектури європейської безпеки. Альтернативи і перспективи подальшого поширення і взаємодії європейських структур безпеки.
71. НАТО і Україна. Україна в нових структурах європейської безпеки.
72. Методологічні аспекти аналізу конфліктів у сучасному світі. Передумови та фактори виникнення.
73. Конфлікт і війна як інструмент політики. Конфліктологія та стратегічні дослідження.
74. Основні підходи до визначення та класифікації конфліктів. Типи, види, та динаміка конфліктів.
75. Управління конфліктами, ескалация конфліктів. Методи демпферування та врегулювання.
76. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Конфлікт у Придністров'ї.
77. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Грузино-Абхазький конфлікт.
78. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Конфлікт у Південній Осетії.
79. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Конфлікт у Нагірному Карабаху.
80. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Сербо-Хорватський конфлікт.
81. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Боснійський конфлікт.
82. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Конфлікт у Косово.
83. Особливості конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Чеченський конфлікт.
84. Концепції та проблеми миротворчої діяльності.
85. Україна та миротворча діяльність.

86. Роль і місце України в системах міжнародної та регіональної безпеки.
87. Альтернативні варіанти геополітичного вибору України.
88. Повернення в Європейський цивілізаційний простір як стратегічний вибір України.
89. Роль і основні напрямки зовнішньополітичної та військово-політичної стратегії України на перспективу.
90. Курс на формування регіональних структур співробітництва і безпеки як основа зовнішньополітичного курсу України на пострадянському просторі.
91. Україна в в структурах співробітництва та безпеки Чорноморсько-Каспійського регіону.
92. Україна та ГУАМ.
93. Україна та "Співдружність демократичного вибору".

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Національна безпека України: історія і сучасність* / За ред. О. М. Гончаренко. — К., 1993. — 81 с.
2. *Національна безпека України 1994–1996 рр.*: Рада національної безпеки і оборони України; Національний інститут стратегічних досліджень: Наук. доп. НІДС. — К., 1997. — 196 с.
3. *Забезпечення енергетичної безпеки України РНБІО.* — К., 2003.
4. *Глобальні трансформації і стратегії розвитку*: Національна академія наук України. Інститут світової економіки і міжнародних відносин. — К., 1998. — 145 с.
5. *Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку*: Рада національної безпеки і оборони України; Національний інститут стратегічних досліджень; Національний інститут російсько-українських відносин. — К., 1999. — 191 с.
6. *Глобалізація і безпека розвитку*: Національна академія наук України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин; Міністерство освіти і науки України; Київський національний економічний університет; Міжнародний інститут глобалістики. — К., 2001. — 733 с.
7. *Стратегія національної безпеки України: проблеми розробки та імплементації (матеріали семінару)*: Рада національної безпеки і оборони України; Національний інститут стратегічних

- досліджень; Центр міжнародної безпеки та стратегічних студій. — К., 2000. — 100 с.
8. *Гончаренко О. М., Лисицин Е. М.* Методологічні засади розробки нової редакції концепції національної безпеки України: Національний інститут стратегічних досліджень — К., 2001. — 48 с.
 9. *Нові тенденції в сфері енергетичної безпеки.* НІРМБ. — К., 2003.
 10. *Стратегічна панорама: Щоквартальний науково-практичний журнал РНБО України.* — К., 2003.
 11. *Конституція України.*
 12. *Лисицин Е. М.* Світові стратегічні колізії: що вони несуть Україні? // Економічний часопис. — № 10. — 1997. — С. 3–7.
 13. *Гончаренко Н.* Прогнозирование в системе национальной безопасности и внешнеполитическом механизме США. — К.: Наукова думка, 1993.
 14. *Бодрук О.* Структура воєнної безпеки. — К., 2001.
 15. *Українська державність в ХХ столітті.* — К.: Політична думка, 1996.
 16. *Богданович В.* Воєнна безпека України. — К., 2003.
 17. *Концепція національної безпеки України:* Верховна Рада України. — 16 січня 1997.
 18. *Національна безпека України: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення.* — К., 1996.
 19. *Качинський А. Б., Хміль Г. А.* Екологічна безпека України: аналіз, оцінка та державна політика. — К., 1997.
 20. *Маначинський О. Я., Соболев А. А.* Воєнна безпека України та вплив на неї геополітичних факторів. — К., 1997.
 21. *Шлемко В. Г., Бінько І. Ф.* Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. — К., 1997.
 22. *Чумак В. М., Каменський Є. Є.* Україна-Росія: між стратегічним партнерством і конфліктністю. — К., 2001.
 23. *Копиленко М. Л., Чумак В. М.* Внутрішні фактори зовнішньої політики. — К., 1997.
 24. *Павлюк А. П.* Територіальна динаміка економіки України. — К., 1996.
 25. *Паламарчук В. М.* Економічні перетворення і соціальна безпека. — К., 1996.
 26. *Валевський О. Л., Ішемуратов А. Т.* Політичний конфліктів сучасності України: культурні виміри, структура, принципи аналізу. — К., 1996.
 27. *Косецов В. О., Бінько І. Ф.* Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів. — К., 1996.
 28. *Часопис “Нова безпека”.*
 29. *НАТО: Довідник. Офіс інформації та преси НАТО.* — Брюссель: 2004.
 30. *Розширена Європа та виклики безпеці в Чорноморсько-Каспійському регіоні /* Голов. ред. Б. О. Парахонський: НІПМБ. — К., 2003.
 31. *Данільян О. Г., Дзюба О. П., Панов М. І.* Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації. — Харків: Фоліо, 2002.
 32. *Ліпка В. А.* Теоритичні основи та елементи національної безпеки України: Монографія. — К.: Академія внутрішніх справ, 2003.
 33. *Методика інформаційної безпеки /* Колектив авторів. — М.: Изд-во “Экзамен”, 2004. — 544 с.
 34. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* — Вип. 5061. — К., 2004–2006.
 35. *Щербак Ю.* Україна: виклик і вибір. — К.: Дух і Літера, 2003.
 36. *Демократичний контроль над системою національної безпеки та збройними силами /* За ред. О. Гончаренка. — Симферополь: Доля, 2003.
 37. *ГУУАМ: проблеми та перспективи розвитку транспортно-комунікаційних коридорів.* — К., 2000.
 38. *Розширена Європа та виклики безпеці в Чорноморсько-Каспійському регіоні.* — К., 2003.
 39. *Г. Перепелиця.* Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. — Л., 2003.
 40. *Арон Р.* Мир і війна між націями. — К., 2001.
 41. *Бурлацкий Ф. М., Галкин А. А.* Социология, политика, международные отношения. — М., 1980.
 42. *Гончаренко А. Н.* Прогнозирование и политика. — К., 1993.
 43. *Киссинджер Г.* Дипломатия. — М., 1997.
 44. *Бус Кон.* Теория международных отношений. — М., 2001.
 45. *Гончаренко А. Н.* Военно-политическое прогнозирование США. — К., 1987.

46. *Курс*: “Оборона, мир і політика безпеки”: Американська асоціація розвитку науки. — Вашингтон, 1992.
47. *Buzan B.* The national Security Problem in the International Relations. — Chapel Hill, 1983.
48. *National Security of Third World States.* Ed. By B. Job. — London, 1992.
49. *Conventional Arms Control and East-West Security.* — London, 1989.
50. *European Security and International Institutions after the Cold War.* — St. Martin Press, 1995.
51. *Goncharenko A.* Ukrainian-Russian Relations: An Unequal Partnership. — London, 1995.
52. *Security Dilemma in Russia and Eurasia.* — L.; N-Y., 1998.
53. *The Globalization of World Politics.* Ed. By John Baylis. — London, 1998.
54. *Walter Clemens.* Dynamics of International Relations. — N-Y., 1998.
55. *Ch. Kegley.* World Politics. — L.; N-Y., 1998.
56. *Bukkovil.* Ukraine and European Security. — London, 1997.
57. *Ch. Carnett.* Ukraine in the Emerging Security Environment of CEE. — Wash., 1997.
58. *NATO Handbook,* 2004.
59. *NATO Review* 1985–2006.
60. *The Insecurity Dilemma.* Boulder. 1992.
61. *National Security Strategy for a New Century.* — Wash., 1997.
62. *National Security Strategy of the United States.* — Wash., 2003.
63. *Web-site* Національного інституту стратегічних досліджень www.niss.gov.ua
64. *Національний інститут проблем міжнародної безпеки* www.niispr.gov.ua
65. *Web-site* Президента України www.president.gov.ua
66. *Web-site* Європейського Союзу www.europa.eu.int
67. *Web-site* НАТО www.nato.int
68. *Web-site* Кабінету Міністрів України www.kmu.gov.ua
69. *Web-site* Міністерства закордонних справ України www.mfa.gov.ua
70. *Web-site* Міністерства внутрішніх справ України www.centrmia.gov.ua
71. *Web-site* Міністерства оборони України www.mil.gov.ua

72. *Web-site* Ради національної безпеки та оборони України. www.rainbow.gov.ua
73. *Служба* безпеки України www.ssu.gov.ua
74. *Web-site* Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції www.me.gov.ua
75. *Web-site* Центрального розвідувального управління США www.cia.gov.ua

Додаткова

1. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*: Зб. наук. пр. — Вип. 26. — К.: ВПЦ “Київський університет”, Ін-т міжнар. відносин, 2001. — 541 с.
2. *Вахненко Т.* Бремя государственного долга: теоретический аспект // *Экономика Украины.* — 1998. — № 3.
3. *Вечір Ю.* Іноземна допомога розвитку України: характеристика проблеми // *Зовнішня торгівля.* — 1998. — № 2–3.
4. *Власюк О. С.* Аналітична оцінка стратегічних напрямків та заходів щодо реалізації програми стабілізації економіки України: Монографія. — К.: НІСД, 1995. — 82 с.
5. *Власюк О. С., Ковальова Т. І., Лебеда Т. Б.* Оцінка імпортої залежності галузей народного господарства України. — К.: НІСД, 1992. — 152 с.
6. *Гончаренко О. М., Лисицин Є. М.* Методологічні засади розробки нової редакції концепції національної безпеки України. — К.: НІСД, 2001. — Вип. 4. — 48 с. — Сер. “Національна безпека”.
7. *Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи*: Навч. посіб. / Н. Й. Реверчук, Я. М. Малик, І. І. Кульчицький, С. К. Реверчук / За ред. С. К. Реверчука. — Л.: ЛФМАУП, 2000. — 192 с.
8. *Задорожний Г. В., Іваненко П. О., Тютюнникова С. В.* Економічна безпека і тіньова економіка: Монографія. — Х.: ХІБМ, 1999. — 206 с.
9. *Концепція економічної безпеки України* / В. М. Геєць та ін.: НАН України, Ін-т економ. прогнозування. — К.: Логос, 1999. — 56 с.
10. *Короткострокові та середньострокові пріоритети державної соціальної політики* // *Поглиблення ринкових реформ та стратегія економічного розвитку України до 2010 року*: Матеріали наук. конф. — К.: УкрІНТЕІ. — 1999. — Ч. 2. — Т. 1. — С. 25.

11. *Кочетов З.* Национальная внешнеэкономическая доктрина и стратегия (фундаментальные истоки и принципы построения) // Вестник Московского университета. — 1995. — № 4. — Сер. 6. “Экономика”
12. *Лук'яненко Д. Г.* Проблеми зовнішнього фінансування української економіки в контексті глобалізації // Сучасна інноваційно-промислова політика України, інвестиційні пріоритети та інфраструктура: Доп. Х міжнар. наук.-практ. конф.: У 3 т. — Т. 1. — Чернівці: Рута, 1999. — С. 19–24.
13. *Національна програма забезпечення економічної безпеки в контексті стратегії соціально-економічного розвитку України /* За ред. С. І. Пирожкова, Б. В. Губського, А. І. Сухорукова. — К.: НІУРВ РНБОУ.
14. *Новицький В. Є., Плотников О. В.* Динаміка зовнішніх боргових зобов'язань України. — К.: Політична думка, 2000. — 332 с.
15. *Пастернак-Тарануценко Г. А.* Економічна безпека держави — К.: Ін-т держ. упр. і самоврядування при КМ України, 1994.
16. *Пирожков С. І., Сухоруков А. І., Григоренко О. Я.* Фінансова політика в Україні та Російській Федерації: порівняння, досвід, проблеми: Монографія / За ред. А. І. Сухорукова. — К.: НІУРВ, 2000. — 149 с.
17. *Проблеми забезпечення економічної безпеки і сталого розвитку України: Матеріали круглого столу (29 грудня 1999 р.)/* Відп. ред. С. І. Пирожков, Б. В. Губський, А. І. Сухоруков — К.: Нац. ін-т українсько-російських відносин при РНБО України, 2000. — 130 с.
18. *Сиденко В. Р.* Внешнеэкономическая деятельность: проблемы системной трансформации при переходе к рынку. — К.: НАН Украины; Ин-т междунар. отношений, 1998. — 305 с.
19. *Сучасні проблеми економічного розвитку України: Матеріали круглого столу (7 липня 1999 р.)/* Відп. ред С. І. Пирожков, Б. В. Губський, А. І. Сухоруков — К.: Нац. ін-т українсько-російських відносин при РНБО України, 1999. — 80 с.
20. *Україна-Росія: проблеми економічної взаємодії: Монографія /* За ред. С. І. Пирожкова, Б. В. Губського, А. І. Сухорукова. — К.: НІУРВ, 2000. — 256 с. іл. 3 — Бібліогр.: с. 3.
21. *Шлемко В. Г., Бінько І. Ф.* Економічна безпека України, сутність і напрямки забезпечення. — К.: НІСД, 1997. — 144 с.
22. *Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) /* Под ред. Е. А. Олейникова. — М.: ЗАТ “Бизнес-школа” “Интел-Синтез”, 1997. — 288 с.
23. *Экономическая безопасность: Производство — Финансы — Банки /* Под ред. В. К. Сенчагова. — М.: ЗАО “Финстатинформ”, 1998. — 621 с.
24. *Федякина Л. Н.* Мировая внешняя задолженность: теория и практика урегулирования. — М.: Дело и Сервис, 1998.
25. *Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. пр. —* Вип. 16 / Наук. ред. І. К. Бондар. — К., 2002. — 156 с.
26. *Данільян О. Г., Дзюбаши О. П., Панов М. І.* Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації. — Харків: Фоліо. — 2002.
27. *Лінка В. А.* Теоритичні основи та елементи національної безпеки України: Монографія. — К.: Акад. внутрішніх справ, 2003.
28. *Методика* інформаційної безпеки / Кол. авт. — М.: Изд-во “Экзамен”, 2004. — 544 с.
29. *Tikner A., H. Morgenthau.* Principels of Political realism: A Feminist reformulation // Millenium. — 1983. — 17 (3).
30. *Wallerstein I.* The Modern World System, 1989.
31. *Frieden J. A. & D. A. Lake,* eds. International Political Economy, 1992.
32. *Murphy C. N. & R. Tooz,* eds. The New International Political Economy, 1990.
33. *Stiles K. W. & Akoha,* eds. International Political Economy. — 1994.
34. *Feltham R.* Diplomatic Handbook. — L., 1998.
35. *Barnston R.* Modern Diplomacy. — L., N-Y., 1997.
36. *Buzan B.* Introduction to Strategic Studies. — 1989.
37. *European Security and International Institution After the Cold War.* Ed. by V. Carnovale. — N-Y., 1995.
38. *Mc. Kinlay and R. Little.* Global Problems and World Order, 1986.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Проблеми національної та регіональної безпеки”	4
Зміст дисципліни “Проблеми національної та регіональної безпеки”	6
Питання для самоконтролю	12
Список літератури	17

Відповідальний за випуск *А. Д. Везеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Тищенко*

Зам. № ВКЦ-4885

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 1,51. Обл.-вид. арк. 0,99.
Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*